

Hemşirelerde Merhamet Yorgunluğunun Empatik Öfke Düzeylerine Etkisi

The Effect of Compassion Fatigue on Empathic Anger Levels in Nurses

Cansu Ağralı¹, Esra Ünal², Gürkan Kapıkıran³, Yasin Çetin⁴

¹Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Anabilim Dalı, Osmaniye, Türkiye

²Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Anabilim Dalı, Osmaniye, Türkiye

³Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Anabilim Dalı, Malatya, Türkiye

⁴Adıyaman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı, Adıyaman, Türkiye

Cite as: Ağralı C, Ünal E, Kapıkıran G, Çetin Y. Hemşirelerde merhamet yorgunluğunun empatik öfke düzeylerine etkisi. **DOI:** 10.54304/SHYD.2024.01488
Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi. 2024;11(1):171-179.

Öz

Amaç: Araştırma, hemşirelerin merhamet yorgunluğunun empatik öfke düzeyine ilişkin algılarını, aralarındaki ilişkiyi ve etki düzeyini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı desende gerçekleştirilen araştırmanın evrenini, bir kamu eğitim ve araştırma hastanesinde çalışan hemşireler (N:550), örneklemini ise araştırmaya katılmayı kabul eden ve veri toplama araçlarını eksiksiz dolduran 444 hemşire oluşturmuştur. Araştırmanın verileri, Nisan-Ağustos 2022 tarihlerinde çevrim içi anket form aracılığı ile tanıtıcı bilgi formu, Merhamet Yorgunluğu Kısa Ölçeği ve Empatik Öfke Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Veriler; tanımlayıcı istatistikler, normallik, güvenilirlik, t- test, ANOVA, korelasyon ve regresyon analizleriyle değerlendirilmiştir.

Bulgular: Bu çalışmada merhamet yorgunluğu ölçeği toplam puan ortalamasının 74,47 (22,93) ve empatik öfke ölçeği toplam puan ortalamasının 25,45 (4,66) olduğu belirlenmiştir. Hemşirelerin tanıtıcı özellikleri ile merhamet yorgunlukları ve empatik öfke düzeylerine ilişkin puan ortalamaları karşılaştırıldığında; hemşirelerin cinsiyetleri ile merhamet yorgunluğu ölçeği toplam ve mesleki tükenmişlik alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<0,05$). Hemşirelerin yaşları ile merhamet yorgunluğu ölçeği alt boyutlarından mesleki tükenmişlik ile empatik öfke toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<0,05$). Hemşirelerin merhamet yorgunluğuna etki edebilecek etmenlerin bulunması amacıyla oluşturulan modelde, empatik öfkeye ilişkin varyansın %21'ini açıkladığı saptanmıştır.

Sonuç: Bu çalışmada hemşirelerin merhamet yorgunluğu ve empatik öfke düzeyleri yüksek bulunurken, merhamet yorgunluğu algısının empatik öfke algısını etkilediği belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Hemşirelik, merhamet yorgunluğu, empatik öfke.

Abstract

Aim: This study was conducted to determine nurses' perceptions of compassion fatigue and the level of empathic anger, the relationship between them, and the level of impact.

Method: The population of the study, which had a descriptive and correlation-seeking design, consisted of nurses working in a public training and research hospital (N: 550), and the sample consisted of nurses who agreed to participate in the research and completed the data collection tools completely (n: 440). The data of the study were collected via google form between April and August 2022, using an introductory information form, compassion fatigue brief scale, and empathic anger scale. Data were evaluated with descriptive statistics, normality, reliability, t-test, ANOVA, correlation, and regression analyses.

Results: In this study, it was determined that the mean total score of the Compassion Fatigue Brief Scale was 74.47 (SD=22.93) and the mean Empathic Anger Total Score was 25.45 (SD=4.66). When the nurses' socio-demographic characteristics and their average scores on compassion fatigue and empathic anger levels were compared; A significant difference was found between the gender of nurses and the total and professional burnout subscale of the Compassion Fatigue Brief Scale ($p<0.05$). A significant difference was found between the nurses' ages and the total score of professional burnout and empathic anger, which are sub-dimensions of the Compassion Fatigue Brief Scale ($p<0.05$). In the model created to find factors that may affect nurses' compassion fatigue, it was found that they explained 21% of the variance related to empathic anger.

Conclusion: In this study, nurses' compassion fatigue and empathic anger levels are high. It was also found that the perception of compassion fatigue affected the perception of empathic anger.

Keywords: Nursing, compassion fatigue, empathic anger.

Corresponding author / Sorumlu yazar: Cansu Ağralı ▪ agralicansu9@gmail.com

Recieved / Geliş: 15.06.2023 ▪ **Accepted / Kabul:** 07.04.2024 ▪ **Published Online / Online Yayın:** 30.04.2024

Giriş

Merhamet yorgunluğu, zor ve stresli durumlarla uzun süre karşı karşıya kalma ile ilişkili olarak ortaya çıkan psiko-duygusal sıkıntı olmakla birlikte, bireylerin belirgin bir şekilde fiziksel, sosyal, duygusal ve entelektüel değişiklikler yaşamasına yol açan davranışlardır. Bu değişiklikler bir kişinin başka birinin acı çekmesine karşı şefkat duygularını önemli ölçüde azaltmasına neden olabilmektedir (Alharbi, 2019; Zhang ve ark., 2018). Alan yazında, merhamet yorgunluğu göstergelerine karşı hemşirelerin diğer sağlık çalışanlarına göre daha savunmasız olduğu ve bakım rolünün olumsuz etkilerinin yaşandığı vurgulanmıştır (Nolte ve ark., 2017; Xie ve ark., 2021 Zhang ve ark., 2018). Bu durumu, hasta bakım rolünün yerine getirilmesi açısından önemli sorumluluk taşıyan hemşireler için endişe verici bir sonuç olarak ele alınmaktadır (Nolte ve ark., 2017). Hemşirelik mesleği, bakım rolü gereği hastalar ile yakın etkileşim halinde olmayı zorunlu kılmaktadır. Bu yakın ilişki durumu, insanlara yardım etme güdüsünü harekete geçiren ve merhamet duygusu ile bakım rolünün ortak bir bileşeni olan empatinin ortaya çıkmasında etkin rol oynamaktadır (Özdelikara ve Babur, 2020). Hemşirelerin merhamet ve empati duygularıyla birlikte hastalara bakım sağladıklarında, hastaların yaşam kalitelerinin arttığı ve bakımın kolaylaştığı belirtilmektedir (Demirel ve ark., 2020). Empati, bir hastanın duygusal tepkilerini anlayabilmek ve yaşadıklarına bağlı olarak ortaya çıkan gereksinimler ile ilişkilendirebilmek şeklinde tanımlanmaktadır (Özdelikara ve Babur, 2020; Xie ve ark., 2021). Kişiler arası ilişkilerde ve iletişimde de önemli bir yeri olan empati kavramı, bireylerin toplum içindeki davranışlarını ve öfkeli durumlarda sergiledikleri tutumlarını doğrudan etkileyebilmektedir. Bu nedenle empati ve öfke birlikte kullanılarak önemli bir duygusal kavram haline gelen empatik öfke kavramından söz edilmektedir (Yılmaz ve ark., 2022). Empatik öfke, başka bir kişiyi mağdur eden ve ona haksızlık eden kişiyi cezalandırma isteği/arzusu olarak tanımlanmaktadır (Okutan, 2019). Başkasının refahını önemsemek ve bu insanlara haksızlık edildiğine tanık olmak, mağdurlara karşı empati hissedilmesine, suçlu kişiye ise empatik öfke oluşmasına neden olmaktadır (Vatansever, 2021). Empatik öfke, kişinin karşısındaki bireye yardımda bulunma isteği ile ortaya çıkmakla birlikte ahlaki ve olumlu sosyal davranışları sergileme gibi önemli bir işlevi de bulunmaktadır (Okutan, 2019; Yılmaz ve ark., 2022). Bu duyguları yaşamaya zorlayan etmenler, insanların sosyal yaşamlarında iç ve dış uyaranlar olarak bilinmekte ve bu etmenler kişisel, sosyokültürel, toplumsal alanda ve en önemlisi zor ve stresli iş ortamında ortaya çıkmaktadır.

İş ortamında yaşanan zor ve stresli durumlar, empatik öfkenin olumlu ve olumsuz sonuçlarının ortaya çıkmasında etkin rol oynamaktadır (Fettahlioğlu ve Gül, 2022). Bu doğrultuda hemşirelerin yaşadığı merhamet yorgunluğunun, empatik öfke düzeyini etkilediği düşünülmektedir. Merhamet yorgunluğu ve empatik öfke, hemşirelerin duygusal zorluklarla başa çıkarken karşılaştığı önemli duygusal reaksiyonları belirten kavramlardır (Dikmen ve Aydın, 2016). Hemşireler, hastalarla yakın durumda çalıştıkları için hastaların acılarını, sıkıntılarını ve duygusal deneyimlerini empatik bir şekilde deneyimleyebilmektedir. Ancak bu empati, zaman içinde merhamet yorgunluğuna yol açabilirken, sürekli olarak hastaların acılarıyla karşı karşıya kalmaları hemşirelerin kendi duygusal kaynaklarını tüketmelerine de yol açmaktadır (Kırıcı ve Kıziler, 2021). Hemşireler ayrıca hastaların yaşadığı haksızlıklar veya sağlık sistemi sorunları karşısında empatik öfkeyi de sıklıkla deneyimleyebilmektedir. Bu durum, hastaların yaşadığı olumsuz deneyimlere karşı öfkeli bir tepki olarak da ortaya çıkabilmektedir (Okutan, 2019; Yılmaz ve ark., 2022). Alan yazında hemşirelerdeki empatik öfke düzeyinin değerlendirildiği herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır.

Yöntem

Araştırmanın Amacı ve Türü: Bu araştırma, hemşirelerde merhamet yorgunluğunun empatik öfke düzeylerine etkisinin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tasarımda gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme: Araştırmanın evrenini bir kamu eğitim ve araştırma hastanesinde çalışan 550 hemşire oluştururken, evreni bilinen örneklem hesaplamasında %95 güven aralığı, %5 hata payı ile yapılan güç analizi sonrası, araştırmaya alınabilecek katılımcı sayısı 228 olarak hesaplanmıştır (Erdoğan, 2020). Bu bağlamda, kurumda görevli hemşirelerden araştırmaya katılmayı kabul eden 440 hemşire ile araştırma tamamlanmıştır. (Araştırmanın evreni temsil oranı %80).

Veri Toplama Araçları: Verilerin toplanmasında, "Tanıtıcı Bilgi Formu, Merhamet Yorgunluğu Kısa Ölçeği ve Empatik Öfke Ölçeği" kullanılmıştır.

Tanıtıcı Bilgi Formu: Alan yazın doğrultusunda hazırlanan bu formda hemşirelere ait tanıtıcı özellikleri belirlemek üzere; yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, meslekte ve birimde toplam çalışma yılı, hemşireliği isteyerek seçme durumu, hemşirelikten memnuniyet durumu, çalışma pozisyonu, hangi birimde çalıştığı ve çalışma şekli gibi bilgileri içeren 11 soru yer almıştır (Polat ve Erdem, 2017; Tanrikulu ve Ceylan, 2021).

Merhamet Yorgunluğu Kısa Ölçeği (MY-KÖ): Ölçek, hemşirelerin merhamet yorgunluğunu değerlendirmek için Adams ve arkadaşları (2006) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirliği, Dinç ve Ekinci (2019) tarafından

yapılmıştır. Ölçek 13 maddeden oluşmakta olup iki alt boyutu (ikincil travma ve mesleki tükenmişlik) bulunmaktadır. Ölçek 10'lu Likert tipinde "Asla - 1... Çok sık - 10" şeklinde puanlanmakta olup ölçek toplamından 13 ile 130 puan arasında değer alınmaktadır. Ölçekten alınacak puanın yüksek olması bireyin merhamet yorgunluğunun yüksek olduğunu göstermektedir. Adams ve arkadaşlarının araştırmasında ölçeğin Cronbach's alfa katsayısı .80, Dinç ve Ekinci'nin yaptığı çalışmada ise Cronbach's alfa katsayısı .88 olarak bildirilmiştir (Dinç ve Ekinci, 2019). Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach's alfa katsayısı .89 olarak bulunmuştur.

Empatik Öfke Ölçeği: Ölçek, Vitaglione ve Barnett (2003) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe geçerlik güvenirliği Okutan (2019) tarafından yapılmıştır. Ölçek toplam 7 madde (son madde ters kodlanmakta) ve tek boyutlu olup 5'li Likert tipinde "Beni İyi Bir Şekilde Tanımlamıyor - 1 ... Beni Çok İyi Tanımlıyor - 5" şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekten alınan puan arttıkça empatik öfke düzeyi de artmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması için Cronbach Alfa katsayısı 0,71 olarak bildirilirken (Okutan, 2019); bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach's alfa katsayısı 0,81 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması: Araştırmanın verileri, çevrim içi form aracılığı ile Nisan-Ağustos 2022 ayları arasında toplanmıştır. Veriler, araştırmaya katılan hemşirelerin kişisel iletişim araçlarına veri toplama aracının linkinin gönderilmesi ve doldurulması şeklinde toplanmıştır. Araştırma verileri, örneklini oluşturan hemşirelerin çevrimiçi ortamda bilgilendirilmiş onamları alınarak, toplanmıştır.

Verilerin Analizi: Araştırma sonucu elde edilen veriler; IBM SPSS statistics-version 23.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğunun değerlendirilmesinde Skewness ve Kurtosis (-3 ile +3) değerleri kullanılmıştır (Jondeau ve Rockinger, 2003). Veriler tanımlayıcı istatistiklerin (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, medyan, minimum, maximum) yanı sıra güvenirlik, t- testi, ANOVA, Pearson korelasyon ile lineer regresyon analizi ile değerlendirilmiştir. İstatistiksel anlamlılık düzeyi için $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

Etik Yönü: Araştırmaya başlamadan önce bir devlet üniversitesinin Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan onay (Karar tarih ve sayısı: 16/02/2022-219), kurum ve ölçek kullanım izinleri alınmıştır. Araştırma süresince Helsinki Deklarasyonu ilkelerine uygunluk sağlanmıştır. Bu bağlamda, çalışmada kullanılan çevrimiçi anketin ilk sayfasında bilgilendirilmiş onam sunulmuş ve katılımcıların çevrimiçi anket ile yazılı gönüllü onamları alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılığı: Araştırmanın sadece Türkiye'nin güneydoğusunda yer alan bir kamu eğitim araştırma hastanesinde çalışan hemşireler üzerinde yapılmış olması araştırmanın sınırlılığıdır.

Bulgular

Tablo 1. Hemşirelerin tanıtıcı özelliklerinin dağılımı (N:440)

Özellikler	Sayı	Yüzde
Cinsiyet		
Kadın	334	75,9
Erkek	106	24,1
Yaş		
20-25	77	17,5
26-30	142	32,3
31-35	105	23,9
36 ve üzeri	116	26,3
Medeni Durumu		
Evli	206	46,8
Bekâr	234	53,2
Eğitim Durumu		
Lise	101	23,0
Önlisans	64	14,5
Lisans	260	59,1
Lisansüstü	15	3,4

Tablo 1. Devamı

Özellikler	Sayı	Yüzde
Çalıştığı Birim		
İç Hastalıkları Kliniği	174	39,5
Cerrahi Kliniği	84	19,1
Poliklinik	127	28,9
İdari Birimler	55	12,5
Görevi		
Servis Hemşiresi	231	52,5
Yönetici Hemşire	53	21,8
Poliklinik Hemşiresi	96	12,0
Eğitim Hemşiresi	60	13,6
Mesleki Deneyim Yılı		
0-5 yıl	174	39,5
6-10 yıl	169	38,4
11-15 yıl	59	13,4
16 yıl ve üzeri	38	8,7
Çalıştığı Birimdeki Çalışma Yılı		
0-5 yıl	245	55,7
6-10 yıl	125	28,4
11-15 yıl	42	9,5
16 yıl ve üzeri	28	6,4
Hemşirelik Mesleğini İsteyerek Seçme		
Evet	357	81,1
Hayır	83	18,9
Hemşirelik Mesleğinden Memnun Olma		
Evet	390	88,6
Hayır	50	11,4
Çalışma Şekli		
Sürekli Gündüz	228	51,8
Sürekli Gece	74	16,8
Vardiyalı	138	31,4

Araştırmaya katılan hemşirelerin tanıtıcı özellikleri incelendiğinde; katılımcıların çoğunluğunun kadın, 26-30 yaş aralığında, bekâr, lisans mezunu, iç hastalıkları kliniklerinde gündüz çalışan servis hemşireleri olduğu saptanmıştır. Ayrıca hemşirelerin büyük bir kısmının mesleki deneyimleri ile çalışmakta oldukları birimdeki deneyim yıllarının 0-5 yıl arasında olduğu, hemşirelik mesleğini isteyerek seçtikleri ve mesleklerinden memnun oldukları belirlenmiştir (Tablo 1).

Hemşirelerin tanıtıcı özellikleri ile merhamet yorgunluğu ve empatik öfke düzeyine ilişkin puan ortalamaları karşılaştırıldığında; hemşirelerin cinsiyetleri ile MY-KÖ toplam ve mesleki tükenmişlik alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<0,05$). Erkek hemşirelerin MY-KÖ toplam ve mesleki tükenmişliği alt boyut puan ortalaması, kadın hemşirelere göre daha yüksek bulunmuştur. Hemşirelerin yaşları ile MY-KÖ alt boyutlarından mesleki tükenmişlik ile empatik öfke toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<0,05$). 20-25 yaş grubu hemşirelerin mesleki tükenmişlik alt boyut puanının, 31-35 yaş arası ve 36 yaş üzeri hemşirelerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Hemşirelerin eğitim durumu ile tüm ölçek puanlarında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p<0,05$). Hemşirelerin çalıştıkları birim, görevleri, meslekten memnuniyetleri ile MY-KÖ toplam ve alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. İç hastalıkları kliniğinde çalışan hemşirelerin, cerrahi kliniklerde çalışanlardan daha fazla MY-KÖ, ikincil travma ve mesleki tükenmişlik yaşadığı saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 2). Hemşirelerin görevleri ile MY-KÖ, ikincil travma ve mesleki tükenmişlik arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Tablo 2. Hemşirelerin tanıtıcı özellikleri ile Merhamet Yorgunluğu ile Empatik Öfke Ölçeklerinin puan ortalamalarının karşılaştırılması (N:440)

Ölçek Toplam ve Alt Boyutları	MY-KÖ Toplam	İkincil Travma	Mesleki Tükenmişlik	Empatik Öfke Toplam
(Min-max)	28-130	10-50	16-80	11-35
Ort (SS)	74,47 (22,93)	32,03 (9,72)	42,44 (15,84)	25,45 (4,66)
Cinsiyet				
Kadın ^a	72,25 (21,66)	31,59 (9,41)	40,65 (15,31)	25,65 (4,55)
Erkek ^b	81,47 (25,42)	33,39 (10,58)	48,07 (16,23)	24,83 (4,99)
t	-3,656	-1,661	-4,285	1,593
p	<0,001	0,097	<0,001	0,114
	b>a		b>a	
Yaş				
20-25 ^a	75,61 (24,82)	30,93 (9,57)	44,67 (16,70)	24,46 (4,57)
26-30 ^b	77,21 (23,04)	32,71 (10,09)	44,49 (14,94)	25,18 (4,75)
31-35 ^c	71,96 (22,73)	30,99 (9,60)	40,97 (15,92)	25,62 (4,86)
36 ve üzeri ^d	72,63 (21,52)	32,86 (9,44)	39,77 (15,90)	26,28 (4,34)
F	1,409	1,247	2,732	2,566
p	0,240	0,292	0,043	0,045
			d<a	c>a
Eğitim Durumu				
Lise ^a	85,12 (19,19)	36,29 (7,99)	48,83 (14,42)	24,46 (3,99)
Önlisans ^b	71,46 (22,08)	34,87 (9,81)	36,59 (17,11)	25,12 (4,50)
Lisans ^c	71,23 (23,33)	29,78 (9,52)	41,44 (15,43)	26,04 (4,80)
Lisansüstü ^d	71,73 (23,00)	30,13 (11,62)	41,60 (13,88)	23,26 (5,73)
F	10,016	14,300	9,232	4,195
p	<0,001	<0,001	<0,001	0,006
	a>c	a>c	a>b	c>d
Çalıştığı Birim				
Dâhili Klinik ^a	79,97 (23,66)	33,21 (9,15)	46,75 (16,03)	25,66 (4,32)
Cerrahi Klinik ^b	72,92 (24,35)	29,9 (10,57)	43,00 (15,39)	25,54 (5,49)
Poliklinik ^c	71,05 (21,09)	32,66 (9,94)	38,39 (15,22)	25,96 (4,38)
İdari ^d	67,30 (18,76)	30,03 (9,03)	37,27 (13,62)	24,98 (4,98)
F	6,425	3,166	9,588	1,888
p	<0,001	0,024	<0,001	0,131
	a>d	a>d	a>d	
Görevi				
Servis Hemşiresi ^a	78,19 (22,62)	33,16 (9,15)	45,03 (15,58)	5,02 (1,89)
Poliklinik Hemşiresi ^b	71,72 (22,37)	32,58 (10,45)	39,14 (16,02)	2,64 (2,07)
Yönetici Hemşire ^c	69,58 (24,42)	29,96 (10,63)	39,62 (16,91)	4,49 (2,01)
Eğitim Hemşiresi ^d	68,83 (21,60)	28,60 (8,96)	40,23 (14,10)	4,44 (1,93)
F	4,613	4,551	4,494	0,666
P	0,003	0,004	0,004	0,573
	a>d	a>d	a>b	
Mesleki Deneyim				
0-5 yıl ^a	74,19 (25,43)	30,71 (10,36)	43,28 (16,44)	25,58 (4,66)
6-10 yıl ^b	75,46 (22,16)	32,23 (9,38)	43,23 (15,09)	24,94 (4,93)
11-15 yıl ^c	73,52 (19,09)	33,38 (9,19)	40,13 (15,52)	26,05 (4,34)
16 yıl üzeri ^d	72,78 (18,87)	35,05 (8,18)	37,73 (16,18)	26,21 (3,81)
F	0,215	2,728	1,936	1,364
p	0,886	0,044	0,123	0,253
		d>a		
Meslekten Memnuniyet				
Evet ^a	72,98 (22,94)	31,68 (9,72)	41,30 (15,85)	25,54 (4,61)
Hayır ^b	86,04 (19,49)	34,76 (9,37)	51,28 (12,74)	24,74 (5,06)
t	-3,847	-2,135	-4,272	1,150
p	<0,001	0,035	<0,001	0,251
	b>a	b>a	b>a	
Çalışma Şekli				
Sürekli Gündüz ^a	77,53 (22,30)	33,63 (9,26)	43,90 (16,24)	25,91 (4,25)
Sürekli Gece ^b	69,97 (22,80)	28,78 (9,22)	41,18 (14,62)	24,68 (4,94)
Vardiya ^c	71,82 (23,47)	31,13 (10,24)	40,69 (15,66)	25,10 (5,10)
F	4,43	8,050	2,050	2,522
p	0,012	<0,001	0,130	0,081
	a>c	a>b		
Mesleği İsteyerek Seçme				
Evet ^a	73,97 (23,35)	31,52 (9,77)	42,44 (15,75)	25,42 (4,68)
Hayır ^b	76,62 (21,04)	34,19 (9,26)	42,43 (16,30)	25,57 (4,60)
t	-0,950	-2,527	0,005	-0,268
p	0,343	0,024	0,996	0,789
		b>a		

t: Bağımsız gruplarda t testi, F: One-Way ANOVA

Tablo 3. Merhamet Yorgunluğu ve Empatik Öfke Ölçekleri arasındaki ilişki (N:440)

Değişkenler	Mean (SD)	Korelasyon Matrisi			
		İkincil Travma	Mesleki Tükenmişlik	MY-KÖ (Toplam)	Empatik Öfke (Toplam)
İkincil Travma	32,03 (9,72)	1			
Mesleki Tükenmişlik	42,44 (15,84)	,585**	1		
MY-KÖ (Toplam)	74,47 (22,93)	,829**	,939**	1	
Empatik Öfke (Toplam)	25,45 (4,66)	,116*	-,075	-,003	1

*p<0,05, **p<0,01

Tablo 3'te hemşirelerin MY-KÖ toplam ve alt boyutları puanı ile empatik öfke toplam puanı arasındaki ilişki incelendiğinde; MY-KÖ toplam ve mesleki tükenmişlik alt boyutu ile empatik öfke arasında ilişki saptanmamıştır ($r=-0,003$; $-0,075$, $p>0,05$). Ancak MY-KÖ alt boyutlarından ikincil travma ile empatik öfke arasında olumlu yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır ($r=0,116$, $p<0,05$). MY-KÖ toplam puanları ile alt boyutları puanları arasında olumlu yönde yüksek bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=0,829$; $0,939$, $p<0,01$). MY-KÖ toplam puan ortalaması 74,47 (22,93), empatik öfke puan ortalaması ise 25,45 (4,66) olarak bulunmuştur.

Tablo 4. Merhamet Yorgunluğunun Empatik Öfke üzerine etkisi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R	Adjusted R ²
MY-KÖ	Sabit	83,967	13,009	0,002*	1,920	<0,001	0,323	0,210
	Empatik öfke	1,343	1,386	<0,001				

*p<0,01

Araştırmaya katılan hemşirelerin MY-KÖ'den elde edilen puan düzeyinin empatik öfke üzerindeki etkisini açıklamak üzere basit regresyon analizi yapılmıştır. F değerine karşılık gelen anlamlılık düzeyine bakıldığında kurulan modelin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür ($F=1,920$, $p<0,01$). Bağımsız değişkenlere ait Beta katsayıları, t değeri ve anlamlılık düzeylerine bakıldığında ise MY-KÖ toplam puan düzeyinin empatik öfke ölçeğinden elde edilen toplam puanlar üzerinde istatistiksel olarak önemli bir etkisinin olduğu görülmüştür ($p<0,05$). MY-KÖ'den elde edilen toplam puan üzerindeki değişimin %21'nin empatik öfke ölçeğinden elde edilen puanları açıkladığı belirlenmiştir (Düzenlenmiş $R^2=0,210$) (Tablo 4).

Tartışma

Bu araştırmada erkek hemşirelerin merhamet yorgunluğu puan ortalaması kadınlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olarak bulunmuştur (Tablo 2). Sağlık çalışanlarında merhamet yorgunluğunun değerlendirildiği araştırmalarda merhamet yorgunluğunun cinsiyete göre değişmediği (Aslan ve Özen, 2021; Uçar, 2020) COVID-19 küresel salgın sürecinde hemşirelerde merhamet yorgunluğunun değerlendirildiği bir araştırmada ise kadınların merhamet yorgunluğu erkekler göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Avcı ve ark., 2022). Pediatri hemşireleri üzerinde yapılan bir araştırmada kadınların erkekler göre merhamet yorgunluğunun daha fazla olduğu belirtilmiştir (Roney ve Acri, 2018). Merhamet yorgunluğu, travmatik durumlarda başkalarına yardım etmekten elde edilen olumsuz duygular için kullanılan bir terim olduğu dikkate alındığında, alan yazındaki bu değişkenliğin nedeni kişisel özellikler, farklı çalışma ortamları, bölgesel farklılıklar gibi etmenlerin neden olabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmada lise mezunu hemşirelerin daha yüksek eğitim düzeyine sahip hemşirelere göre merhamet yorgunluğu puan ortalamasının anlamlı daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 2). Sağlık çalışanlarında merhamet yorgunluğunun değerlendirildiği diğer bir araştırmada önlisans ya da lise düzeyi eğitime sahip olanların merhamet yorgunluğu düzeyi, lisans ve üzeri eğitime sahip olanlara göre daha yüksek bulunmuştur (Özmen ve Demir, 2022). Hemşirelerde merhamet yorgunluğunun değerlendirildiği bir meta analiz araştırmasında daha iyi eğitim ve öğretimin, merhamet yorgunluğu ve tükenmişliğin üzerinde ılımlı bir etkisi olduğu ve hemşirelerin yaşam kalitesini artırabildiği belirtilmiştir (Zhang ve ark., 2018). Mangoulia ve arkadaşlarının yaptıkları araştırmada da daha fazla eğitimin, merhamet yorgunluğu ve tükenmişliğin oranlarını düşürmeye yardımcı olabileceği, artan bilginin güçlü bir koruyucu etkisi olduğu varsayılmıştır (Mangoulia ve ark., 2015). Bu sonucun elde edilmesinde, eğitim oranının yükselmesi ile kişilerin daha sık yönetsel görevlerde çalışmaları dolayısıyla, hastayla olan temaslarının diğer hemşirelere kıyasla daha az olması gibi nedenlerin etkili olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmada iç hastalıkları birimlerinde çalışan hemşirelerin diğer birimlerde çalışan hemşirelere göre merhamet yorgunluğu puan ortalaması daha yüksek bulunmuştur (Tablo 2). Sağlık çalışanlarında merhamet yorgunluğunun değerlendirildiği bir araştırmada, çalışılan birim ile merhamet yorgunluğu puanlarına bakıldığında en yüksek puanın iç hastalıkları birimlerinde çalışan hemşirelerde olduğu belirlenmiştir (Aslan ve Yağcı Özen, 2021). Hemşirelerde merhamet yorgunluğunun değerlendirildiği farklı bir araştırmada ise çalışılan kliniğin merhamet yorgunluğu üzerine etkisinin bulunmadığı belirlenmiştir (Avcı ve ark., 2022). Bu araştırmada yataklı birimlerde çalışan hemşirenin poliklinik ve eğitim hemşirelerine göre merhamet yorgunluğu puanı anlamlı düzeyde daha yüksek olarak belirlenmiştir. Yataklı birimlerde görevli hemşirelerinin diğer görevleri üstlenen hemşirelere göre daha fazla hastayla iletişim kurması ve hastayı tüm yönüyle değerlendirme fırsatı olması nedeniyle, hastaya karşı duyacağı merhametin daha fazla olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmada mesleğinden memnun olmayan hemşirelerin merhamet yorgunluğu anlamlı daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 2). Yapılan bir araştırmada merhamet yorgunluğunun iş doyumunu üzerinde olumsuz yönlü bir etkisinin olduğu belirtilmiştir (Ertümer ve Kaya, 2022). Buradan hareketle merhamet yorgunluğunun fazla olması hemşirelerin işe olan bakış açısını ve mesleki memnuniyetini olumsuz etkilediği şeklinde yorum yapılabilir. Bu araştırmada çalışma şekli açısından merhamet yorgunluğu arasındaki farka bakıldığında, sürekli gündüz çalışanların sürekli gece ve vardiyalı çalışanlara göre merhamet yorgunluğu anlamlı olarak daha yüksek olarak bulunmuştur. Hemşireler üzerinde merhamet yorgunluğunun değerlendirildiği bir diğer araştırmada, çalışma şeklinin merhamet yorgunluğunu etkilemediği belirlenmiştir (Uçar, 2020).

Bu araştırmada ileri yaşta olan hemşirelerin daha genç yaşta olanlara göre empatik öfke düzeyi daha yüksek olarak belirlenmiştir (Tablo 2). Alan yazın incelendiğinde, empatik öfkeyle ilgili hemşireler üzerinde yapılan araştırmalardan çok farklı sektörde yapılan araştırmaların olduğu görülmüştür. Sigorta sektöründe çalışanların empatik öfke düzeyleri ile tanıtıcı değişkenler arasında ilişkinin incelendiği bir araştırmada, cinsiyet ve eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunurken, yaş ve çalışma süresi ile anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Ayrıca empatik öfke puan ortalamasının 2,93 olduğu aktarılmıştır (Fettahioğlu ve Gül, 2022). Konservatuar öğrencileri ile yapılan bir araştırmada ise empatik öfke düzeyleri ile yaş, cinsiyet, sınıf, meslek seçimi vb. diğer değişkenlere göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Empatik öfke puan ortalamasının ise 3,65 olduğu bildirilmiştir (Yılmaz ve ark., 2022). Bu araştırmada ise hemşirelerin empatik öfke düzeyleri ile yaş ve eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Empatik öfke puan ortalamasının ise alan yazınla benzer şekilde 3,63 olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda sektörel farklılıklar ve iş yükleri, empatik öfke ve katılımcıların tanıtıcı özellikleri arasındaki ilişkiyi farklılaştırırsa da toplam puanların yakın olduğu söylenebilir.

Bu araştırmada empatik öfkenin merhamet yorgunluğu üzerinde yordayıcı bir etkisi olduğu ve empatik öfkenin merhamet yorgunluğunu açıklamada %21 oranında etkisi olduğu belirlenmiştir. Sağlık çalışanları üzerinde yapılan bir araştırmada, sürekli öfke ile merhamet yorgunluğu arasında olumlu yönlü anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Merhamet yorgunluğu fazla olanların öfke düzeylerinin de fazla olduğu belirtilmiş (Mansur ve ark., 2022) olmakla birlikte, iki ölçeğin çalışıldığı başka çalışmalara rastlanmamıştır (Tablo 3-4).

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, merhamet yorgunluğunun empatik öfke üzerinde anlamlı etkisi olduğu belirlenmiştir. Hemşirelerde merhamet yorgunluğu toplam puan ortalamasının yüksek olduğu ayrıca erkek ve lise mezunu olan hemşirelerin diğer hemşirelere göre merhamet yorgunluğunun daha fazla olduğu belirlenmiştir. Hemşirelerde empatik öfke düzeyi de yüksek saptanmış olup 36 ve üzeri yaş aralığında olan ve lisans eğitime sahip hemşirelerin empatik öfke düzeyi diğer hemşirelerden daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca hemşirelerde merhamet yorgunluğunun empatik öfke düzeyini etkilediği belirlenmiştir. Merhamet yorgunluğu ile empatik öfkenin azaltılması için hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi, bu konuya ilişkin farkındalığın oluşturulması ve hastanelerde bu konuda danışma merkezlerinin kurulması ve gerekli durumlarda birimler arası rotasyon ve vardiya sistemine ilişkin değişikliklerin yapılması önerilebilir.

Yazarlık Katkısı: Yazarlar makaleye katkılarını şu şekilde beyan etmektedir; çalışma fikri ve tasarımı: GK, YÇ; veri toplama: CA, EÜ, GK, YÇ; sonuçların analizi ve yorumlanması: GK, YÇ; aday makalenin hazırlaması: CA, EÜ, GK, YÇ. Tüm yazarlar sonuçları gözden geçirdi ve makalenin son halini onayladı.

Etik Kurul Onayı: Adıyaman Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (Tarih: 16.02.2022 - Karar No: 219).

Çıkar Çatışması: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Finansal Destek: Yazar(lar), çalışmanın finansman desteği olmadığını beyan eder.

Katılımcı Onamı: Katılımcıların bilgilendirilmiş onamları alınmıştır.

Author Contribution: The authors confirm contribution to the paper as follows; study conception and design: GK, YÇ; data collection: CA, EÜ, GK, YÇ; analysis and interpretation of results: GK, YÇ; draft manuscript preparation: CA, EÜ, GK, YÇ. All authors reviewed the results and approved the final version of the manuscript.

Ethics Committee Approval: Adıyaman University Social and Humanities Ethics Committee approval was obtained (Date: 16.02.2022 - Number: 219).

Conflict of Interest: The authors declare that there is no conflict of interest.

Funding: The authors declare that the study has no financial support.

Informed Consent: Informed consent of the participants were obtained.

Kaynaklar

- Adams, R. E., Boscarino, J. A. & Figley, C. R. (2006). Compassion fatigue and psychological distress among social workers: A validation study. *American Journal Orthopsychiatry*, 76:103-108. <https://doi.org/10.1037%2F0002-9432.76.1.103>
- Alharbi, J., Jackson, D. & Usher, K. (2019). Compassion fatigue in critical care nurses. An integrative review of the literature. *Saudi Medical Journal*, 40(11), 1087–1097. <https://doi.org/10.15537/smj.2019.11.24569>
- Aslan, Ş. & Yağcı Özen, M. (2021). Sağlık çalışanlarında duygusal zekâ ve merhamet yorgunluğunun sosyo-demografik açıdan farklılıkları. *EKEV Akademi Dergisi*, 0(85), 435-452.
- Avcı, A., Çavuşoğlu, E., Moran, M. & Gün, M. (2022). COVID-19 tanısı alan hastaya bakım veren hemşirelerde merhamet yorgunluğu ve iş doyumunu arasındaki ilişki. *Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2), 43-52. <https://doi.org/10.53493/avrasyasbd.997016>
- Demirel, G., Kaya, N. & Doğaner, A. (2020). Ebelik öğrencilerinin kültürlerarası yaklaşımlarının merhamet ve empati düzeylerine etkisi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(21), 282-300. <https://doi.org/10.26466/opus.591200>
- Dikmen, Y. & Aydın, Y. (2016). Hemşirelerde merhamet yorgunluğu: Ne? Nasıl? Ne yapmalı?. *Journal of Human Rhythm*, 2(1).
- Diñç, S. & Ekinci, M. (2019). Merhamet yorgunluğu kısa ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirliği. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 11, 192-202. <https://doi.org/10.18863/pgy.590616>
- Erdoğan, C. (2020). Bilimsel anketler için örneklem sayısı hesaplama programı. Erişim Tarihi 30 Haziran 2023. <https://avesis.akdeniz.edu.tr/caner/dokumanlar>
- Ertümer, A. G. & Kaya, E. (2022). Sağlık profesyonellerinin merhamet yorgunluğu düzeyinin hasta güvenliğine etkisi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 25 (1), 139-154.
- Fettahioğlu, Ö.O., & Gül, N. (2022). Çalışma hayatında bilinçli farkındalık ve empatik öfkenin demografik değişkenler açısından irdelenmesi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 340-351. <https://doi.org/10.47130/bitlissos.1205773>
- Jondeau, E. & Rockinger, M. (2003). Conditional volatility, skewness, and kurtosis: Existence, persistence, and comovements. *Journal of Economic Dynamics and Control*, 27(10), 1699-1737. [https://doi.org/10.1016/S0165-1889\(02\)00079-9](https://doi.org/10.1016/S0165-1889(02)00079-9)
- Kırçı, T. & Kızıler, E. (2021). Buzdağının görünmeyen yüzü: Hemşirelerde merhamet yorgunluğu. *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 11-21. <https://doi.org/10.51536/tusbad.902971>
- Mangoulia, P., Koukia, E., Alevizopoulos, G., Fildissis, G. & Katostaras, T. (2015). Prevalence of secondary traumatic stress among psychiatric nurses in Greece. *Archives of Psychiatric Nursing*, 29(5), 333–338. <https://doi.org/10.1016/j.apnu.2015.06.001>
- Mansur, F., Özzybek Taş, M. & Ekinci, N. (2022). Sağlık çalışanlarında merhamet doyum ve merhamet yorgunluğunun sürekli öfke düzeyine etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 0(40), 436-469. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.1005629>
- Nolte, A. G., Downing, C., Temane, A. & Hastings-Tolsma, M. (2017). Compassion fatigue in nurses: A metasynthesis. *Journal of Clinical Nursing*, 26(23-24), 4364–4378. <https://doi.org/10.1111/jocn.13766>
- Okutan, N. (2019). Empatik öfke ölçeği'nin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik araştırması. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 3(6), 237-250. <https://doi.org/10.31461/ybpd.621985>
- Özdelikara, A. & Babur, S. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin merhamet düzeyi ve empatik eğilim ilişkisi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (2), 342-349. <https://doi.org/10.31067/0.2020.271342>
- Özmen, S. & Demir, R. (2020). Sağlık çalışanlarında merhamet yorgunluğu düzeyinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. (Kongre Kitabı, s. 100.) 5th International Health Science And Life Congress (IHSLC 2022), *Burdur/Türkiye*.
- Polat, F. N. & Erdem, R. (2017). Merhamet yorgunluğu düzeyinin araştırma yaşam kalitesi ile ilişkisi: sağlık profesyonelleri örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, 291-312.
- Roney L. N. & Acri M. C. (2018). The cost of caring: an exploration of compassion fatigue, compassion satisfaction, and job satisfaction in pediatric nurses. *Journal Pediatric Nurse*, 40, 74-80. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2018.01.016>

Tanrıkulu, G. & Ceylan, B. (2021). Çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelerde merhamet düzeyi ve merhamet yorgunluğu. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 30(1), 31-36. <https://doi.org/10.34108/eujhs.727445>

Uçar, F. (2020). Onkoloji birimleri ve yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerde etik duyarlılık ve merhamet yorgunluğu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(1), 20-29. <https://doi.org/10.46237/amusbfd.745083>

Vatansever, Z. A. (2021). *Ergenlerde siber zorbalığa maruz kalma düzeyleri açısından benlik saygısı, narsisizm ve empatik öfkenin siber zorbalığa maruz bırakma üzerindeki etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. İstanbul.

Vitaglione, G. D. & Barnett, M. A. (2003). Assessing a new dimension of empathy: Empathic anger as a predictor of helping and punishing desires. *Motivation and Emotion*, 27, 301-325.

Xie, W., Chen, L., Feng, F., Okoli, C. T. C., Tang, P., Zeng, L. & Wang, J. (2021). The prevalence of compassion satisfaction and compassion fatigue among nurses: A systematic review and meta-analysis. *International Journal of Nursing Studies*, 120, 103973. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2021.103973>.

Yılmaz, H., Yalçın, P. D. & Zahal, O. Konservatuvar öğrencilerinin empatik öfke düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Sanat ve Yorum*, (40), 115-123. <https://doi.org/10.5152/AI.2022.995335>

Zhang, Y. Y., Han, W. L., Qin, W., Yin, H. X., Zhang, C. F., Kong, C. & Wang, Y. L. (2018). Extent of compassion satisfaction, compassion fatigue and burnout in nursing: A meta-analysis. *Journal of Nursing Management*, 26(7), 810-819. <https://doi.org/10.1111/jonm.12589>